MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
JIZZAX FILIALI

"BIOTEXNOLOGIYANING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI"

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA MIQYOSIDAGI ILMIY-TEXNIK ANJUMAN TO‘PLAMI

28-29-MART
2025-YIL

doi

Google Scholar

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

BIOTEXNOLOGIYANING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI

RESPUBLIKA ILMIY ANJUMANINING TEZISLAR TO‘PLAMI

28-29 mart 2025 y

***

МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИЙ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

ДЖИЗАКСКИЙ ФИЛИАЛ НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА УЗБЕКИСТАНА ИМЕНИ МИРЗО УЛУГБЕКА

СБОРНИК ТЕЗИСОВ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

«ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ БИОТЕХНОЛОГИЙ»

28-29 марта 2025 г.

JIZZAX – 2025

diabetni davolash uchun o‘simlik vositalaridan foydalanilgan. Eng yaxshi o‘simlik mahsulotlaridan biri bu tolaga va boshqa tarkibiy qismlarga boy bo‘lgan fenugreek urug‘lari bo‘lib, ular nafaqat qon glyukoza darajasini pasaytirishga yordam beradi, balki turli kasalliklarda ham yordam beradi. Fenugreek urug‘idan yuqori xolesterin darajasini davolash uchun ishlatilishi mumkin, chunki uning tarkibida giperxolesteremik ta’sirga ega saponinlar mavjud. Fenugreek urug‘ining sog‘liq uchun boshqa afzalliklari bor, shu jumladan vaznni boshqarish, chunki u vazn yo‘qotishda foydali bo‘lgan tolani o‘z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1.Abramchuk A.V. Madaniy dorivor o‘simliklar. Assortiment, xususiyatlar, etishtirish texnologiyasi / A.V. Abramchuk, S.K. Mingalev. Ekaterinburg, 2004. 292 b.

2. Abramchuk A.V. Uralsning dorivor o‘simliklari / A.V. Abramchuk, G.G. Kartasheva. Ekaterinburg, 2010. 552 b. (Yevroosiyo Federatsiyasi oliy o‘quv yurtlari o‘quv institutining Griffi).

3. Abramchuk A.V. Uralning dorivor florasi. A.V. Abramchuk, G.G. Kartasheva, K.S. Mingalev, M. Yu. Universitetlarda agronomiya mutaxassisliklari uchun darslik. Yekaterinburg, 2014. 738 b.

4. Yaribeygi H., Maleki M., Sathyapalan T. Jismoniy harakatsizlikka bog‘liq bo‘lgan insulin qarshiligining patofiziologiyasi: Klinik dalillarni ta‘kidlaydigan nazariy mexanik tekshiruv. 2021.

5. Vadadokhau U., Varga I., Káplár M. Semirib ketish va 2-toifa diabetda kompleks molekulyar manzarani tekshirish. Int. J. Mol. Sci.2024.25.4781

6. Barnaulov O. D. Ziravorlarning dorivor xususiyatlari. Sankt-Peterburg: Inform-Navigator, 2015 yil. 288 b.

7. Kyusev P. A. Dorivor o‘simliklarning to‘liq ma‘lumotnomasi. M.: Eksmo nashriyoti, 2006 yil. 992 bet.

SIYDIK TARKIBINI O‘ZGARISHI VA POTALOGIYA HOLATI

Abdugafforova F.B., Maxramova J.M., Oripova E.R., O‘ralov A.I.
Mirzo Ulugbek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filialli
E-mail: farzonabdugafforova@gmail.com

Annotatsiya: Siydik inson hayotining asosiy mahsulotlaridan biridir. Uning asosiy komponenti, siydik umumiy hajmining 92-99% ini tashkil etadigan suvdir. Ortiqcha suv bilan birga parchalanadigan mahsulotlar, toksinlar va zaharlar, gormonlar va boshqa ba'zi moddalar tanadan ajralib chiqadi. Shuning uchun siydikni tahlil qilish ko’p ma'lumotni taqdim etadi. Umumiy siydik tahlili asosiy diagnostik tadqiqotlardan biri bo'lib, u turli xil kasalliklar va patologiyalarga

shubha qilishda, birinchi navbatda buyraklar va siydik tizimining kasalliklarida, shuningdek profilaktik tekshiruvlar paytida va davolash samaradorligini nazorat qilish uchun buyuriladi.

Kalit so’zlar; Buyrak, siydik, siydik yo'llari infektsiyasi, siydik pufagiga, *E. coli*, suv, immunitet, infektsiya.

Siydik chiqarish yo'llari infektsiyasi odamlarga ta'sir qiladigan eng keng tarqalgan infektsiyalardan biridir. Asoratlanmagan infektsiyalar ko'pincha sog'lom ayollarda uropatogen bakteriyalar, odatda ichak tayoqchasi perineumdan siydik pufagiga ko'tarilib, xostning tug'ma immunitetini yengib chiqqanda yuzaga keladi. Murakkab infektsiyalar siydik yo'llarining anatomik yoki funktsional anormalligi bo'lgan bemorlarda paydo bo'ladi. Siydik chiqarish yo'llari infektsiyasi (UTI) juda keng tarqalgan bo'lib qolmoqda. Ayollarning 50% ga yaqini hayotlarida kamida bitta UTI bilan kasallanganligini aytishadi. Siydik yo'llarining infektsiyasi qariyalar uyida yashovchilarda infektsiyaning eng keng tarqalgan sababi va keksa aholi orasida bakteriemiyaning eng keng tarqalgan manbai hisoblanadi. Siydik chiqarish yo'llari infektsiyasi siydik yo'llari strukturaviy yoki funktsional anormalliklari bo'lgan bemorlarda (murakkab UTI) va siydik yo'llari anatomik jihatdan normal bo'lgan bemorlarda (asoratlanmagan UTI) uchraydi. Escherichia coli (E coli) asoratlanmagan UTIning eng keng tarqalgan sababidir. Siydik chiqarish yo'llarining simptomatik infektsiyalari (UTI) asoratlanmagan yoki murakkab. Asoratlanmagan infektsiyalar jamiyatdagi sog'lom ayollarda uchraydi va odatda *Escherichia coli* tomonidan qo'zg'atiladi

Siydik miqdori va tarkibining anomalligining ahamiyati

Urologiyada siydikning xarakteri, miqdori va bo'shlig'idagi o'zgarishlar muhim ahamiyatga ega. Siydik chiqarish tizimiga taalluqli alomatlardan shikoyat qilgan bemorni tekshirish, birinchi navbatda, sinchkovlik bilan va batafsil anamnezni olishdan iborat bo'ladi va qoida tariqasida, siydik chiqarish harakati bilan bog'liq ba'zi buzilishlar aniqlanadi. Ko'pgina hollarda bunday tarixni ko'rib chiqish natijasida hayratlanarli darajada aniq vaqtinchalik tashxis qo'yish mumkin. Siydik chiqarish bilan bog'liq har qanday anormallikning aniq tabiatini qayd etish kerak. Chastotasi bormi, agar shunday bo'lsa, qancha? Chastota sutkalikmi yoki tungimi yoki har ikkalasimi? Yigirma to'rt soat ichida chiqarilgan siydikning umumiy hajmi odatdagidan ko'p yoki kamroqmi? Shu nuqtada, bemorlar hayratlanarli darajada e'tiborsiz bo'lishlari mumkin. Siydik chiqarish og'riqli yoki qiyin yoki ikkalasi ham aniqlangan bo'lishi mumkin. Boshqa tomondan, siydik pufagidan chiqishini nazorat qilishda qiyinchiliklar bo'lishi mumkin va bu siydik chiqarishdagi qiyinchilik davrlari bilan bog'liq bo'lishi mumkin yoki bo'lmasligi mumkin. Agar siydik chiqarish paytida og'riq paydo bo'lsa, og'riq boshlang'ich,

doimiy yoki terminal bo'lishi mumkin. Shikastlanishdan keyin siydik tarkibidagi o'zgarishlar bakterial o'sishni osonlashtiradi. Og'ir bemorlar, shu jumladan travma bemorlari siydik yo'llari infektsiyasi (UTI) xavfi yuqori. Shikastlangan bemorlarda siydik tarkibi yallig'lanish, tizimli stress, rabdomiyoliz, hayotni qo'llab-quvvatlash va yoki siydik kateterini kiritish tufayli o'zgarishi mumkin. Usullari: Og'ir jarohati bo'lgan va UTI tarixi bo'lmagan yoki yaqinda antibiotiklar bilan davolanmagan bemorlarda o'tkazilgan istiqbolli, yagona markazli, kuzatuv tadqiqoti. 24 soatlik siydik namunalari birinchi va beshinchi kunlarda to'plangan va bemorlar va sog'lom ko'ngillilarning siydikida *Escherichia coli* o'sishi taqqoslangan. Bakteriyalarning ko'payishiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan siydikdagi biokimyoviy va gormonal o'zgarishlar o'rganildi. Shikastlangan bemorlarning siydikida E. coli ning o'sishi sog'lom ko'ngillilarning siydigiga qaraganda 1 va 5 kunlarda sezilarli darajada yuqori bo'lgan. Siydik tarkibidagi bir nechta muhim o'zgarishlar bu topilmalarni tushuntirishi mumkin. 1 va 5-kunlarda shikastlangan bemorlarda sog'lom ko'ngillilarga nisbatan glikozuriya, siydikda temir kontsentratsiyasi va bir nechta aminokislotalarning kontsentratsiyasi oshgan. 1-kuni siydik osmotik bosimi sog'lom ko'ngillilarga qaraganda ancha past edi.

Xulosa: Biz shikastlangan bemorlarning siydigi sog'lom ko'ngillilarning siydigi bilan solishtirganda *E. coli* ko'payishini osonlashtirganini ko'rsatdik. Bu ta'sir dastlabki 24 soat ichida va travmadan keyin kamida beshinchi kungacha mavjud edi. Ushbu hodisa jarohatlangan bemorlarda UTI patofiziologiyasida ishtirok etishi mumkin. Bunday o'zgarishlarning aniq sabablarini aniqlash uchun qo'shimcha tadqiqotlar talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Сафарбоева П., Ахтамкулов А., Мустафакулов М. Lipidlar va ularning organizmdagi vazifalari //Новый Узбекистан: наука, образование и инновации. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 674-676.
2. Sh Q. R. et al. Aptomerlar texnologiyasini biotexnologiyada qollash //Interdiscipline innovation and scientific research conference. – 2024. – Т. 3. – №. 26. – С. 67-73.
3. Mustafoqulov M., Mamadaliyeva Z. Transgen hayvon olish usullari //International Journal of Science and Applied Research. – 2024. – T. 1. – Yo‘q. 3. – 78-81-betlar.
4. Mustafoqulov M. va boshqalar. Mikroorganizmlardan insulinni genetik muhandislik texnologiyasi //Zamonaviy ilmiy va texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali. – 2023. – T. 1. – Yo‘q. 2. – 4-12-betlar
5. Uralov A. et al. Building the inflower and realizing seed productivity of A. giganteum regel //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 538. – С. 03020.

6. Saatov T. et al. Antioxidant and hypoglycemic effects of gossitan //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2019. – T. 63.
7. Mustafakulov M. et al. Human growth hormone produced with recombinant DNA technology //BIO Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 130. – C. 04009.
8. Saatov T. et al. Study on hypoglycemic effect of polyphenolic compounds isolated from the Euphorbia L. plants growing in uzbekistan //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2020. – T. 70.
9. Saatov T. et al. Correction of oxidative stress in experimental diabetes mellitus by means of natural antioxidants //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2021. – T. 73.
10. Irgasheva S. et al. Study on compositions of lipids in tissues of rats with alimentary obesity //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2019. – T. 63.
11. Saatov T. et al. Study on antioxidant and hypoglycemic effects of natural polyphenols in the experimental diabetes model //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2018. – T. 56.
12. Saatov T. et al. Neurodegeneration type and severity have linkage with plasma insulin in DM patients //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2022. – T. 81.

GINGKO BILOBA O‘SIMLIGINING TIBBIYOTDAGI AHAMIYATI

Axrorqulova L.D., Mamatkulova I.E.
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
axrorqulovalazizabonu@gmail.com

Annotatsiya. Ginkgo biloba – bu tabiatning noyob mo‘jizalaridan biri bo‘lib, qadimdan inson salomatligini mustahkamlash uchun ishlatilgan. Yer yuzida eng uzoq umr ko‘radigan daraxtlardan biri hisoblangan bu o‘simlik, ayniqsa, tibbiyotda katta ahamiyat kasb etadi. Uning qon aylanishini yaxshilash, xotirani mustahkamlash va antioksidant xususiyatlari tufayli bugungi kunda ham keng tadqiq qilinmoqda. Sharq tabobatida qadimdan e’tirof etilgan Ginkgo biloba bugungi kunda nafaqat an’anaviy tibbiyotda, balki zamonaviy farmakologiyada ham muhim o‘rin egallaydi. Biz uning tarqalishi, dorivor xususiyatlari va turli mamlakatlardagi qo‘llanilishi haqida batafsil tanishib chiqamiz.

Kalit so‘zlari: Ginkgo biloba, dorivor o‘simlik, qon aylanishi, asab tizimi, farmakologiya, xotira, yurak-qon tomir kasalliklari.

Kirish: Ginkgo biloba - bu ochiq urug‘li o‘simliklarning ginkgodoshlar oilasiga mansub yagona vakili bo‘lib, uning kelib chiqishi 270 million yil oldinga